

C.K. Norwid – 200-lecie urodzin

Scenariusze lekcji dla szkoły ponadpodstawowej



Renata Sugier

V Liceum Ogólnokształcące w Lublinie

Scenariusz lekcji języka polskiego w klasie II liceum ogólnokształcącego po szkole podstawowej (lektura obowiązkowa)

Temat: Dlaczego warto poznawać przeszłość? Los ludzi wielkich w poezji Cypriana Kamila Norwida.

Cel główny:

kształcenie umiejętności analizy i interpretacji tekstu literackiego

Cele zajęć (po lekcji uczeń):

- czyta tekst liryczny ze zrozumieniem, kształci wrażliwość estetyczną;
- zna wiersz C.K. Norwida „Coś Ty Atenom zrobił, Sokratesie”;
- analizuje utwór liryczny; interpretuje, odnosząc się do konkretnych kontekstów;
- wskazuje związki analizowanych wierszy z tradycją literacką;
- dostrzega nowatorstwo, wieloznaczność i krzyżowanie się różnych tendencji w poezji C.K. Norwida;
- zabiera głos w dyskusji na temat różnych postaw życiowych, uniwersalnych praw przeszłości;

- wyciąga wnioski na podstawie dyskusji;
- sporządza notatkę z lekcji.

Metody:

- metody aktywizujące,
- heureka,
- ćwiczenia redakcyjne,
- praca z tekstem,
- praca grupowa.

Środki dydaktyczne:

- C.K. Norwid „Coś Ty Atenom zrobił, Sokratesie” / podręcznik,
- prezentacja multimedialna np. „Norwid człowiek światła i cienia” w wykonaniu Teatru Zygzak (materiał Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego), recytacja wiersza w wykonaniu Włodzimierza Nurowskiego (Polska-poezja.pl) albo Zygmunta Józefczaka (Narodowy Teatr Stary w Krakowie),
- komputer,
- karta pracy.

Uwagi dotyczące realizacji lekcji:

Zajęcia trwają jedną jednostkę lekcyjną. Jest to kolejna lekcja z cyklu poświęconego twórczości C.K. Norwida. Nauczyciel prowadzi analizę strukturalną tekstu metodą heurezy. Uczniowie tworzą hipotezę interpretacyjną, korzystają z kart pracy przygotowują się w grupach do dyskusji, prezentują wnioski, dyskutują.

Przebieg lekcji:

1. Lekcję można zacząć od swobodnej dyskusji na temat wielkich osiągnięć:
Co dziś uważane jest za czyn wielki / wielkie osiągnięcie życiowe?
Jakie przykłady wielkich osiągnięć potraficie przytoczyć?
Kogo uważacie za człowieka wielkiego / godnego pamięci pokoleń?
Jak dziś można czerpać z doświadczeń przodków?
W jaki sposób można współodczuwać przeszłość?

2. Odczytanie wiersza „Coś Ty Atenom zrobił, Sokratesie...”; prezentacja multimedialna „Norwid człowiek światła i cienia” w wykonaniu Teatru Zygzak albo recytacja wiersza w wykonaniu W. Nurowskiego, Z. Józefczaka. Warto pokazać uczniom różne interpretacje wiersza i spytać ich o wrażenia estetyczne.
 - Co łączy te interpretacje, a co je różni?
 - Która z tych interpretacji podoba się Wam najbardziej i dlaczego?
3. Swobodne wypowiedzi uczniów na temat ich pierwszych wrażeń, intuicyjnego odbioru tekstu. Próba weryfikacji wielkości czynów człowieka na podstawie wiersza C.K. Norwida. Stawianie wstępnych hipotez interpretacyjnych.
4. Geneza utworu – przypomnienie okoliczności śmierci A. Mickiewicza i jego pogrzebu. Wiersz powstał po głośnym, powtórnym pogrzebie A. Mickiewicza, który zmarł nagle na cholera 26.11.1855 r. w Stambule i początkowo chciano go tam pochować. Zwłoki przewieziono jednak do Paryża i pochowano na polskim cmentarzu w Montmorency. Norwid przewiduje również swój los: cierpiał biedę, zmarł w przytułku św. Kazimierza, a jego twórczość nie zyskała aprobaty współczesnych. Został ponownie odkryty przez poetę młodopolskiego – Zenona Przesmyckiego / pseudonim Miriam.
5. Analiza tekstu pod kierunkiem nauczyciela:
 - Jaki typ liryki reprezentuje ten utwór?
 - Jak zbudowany jest wiersz?
 - Jak zbudowana jest część pierwsza? Kto jest adresatem pytań?
 - Jaką funkcję pełni przemilczenie w siódmej zwrotce dotyczącej Mickiewicza?
 - Jakie pytania stawiane są w części drugiej?
 - Jakie refleksje zawiera część trzecia? Jakie jest uzasadnienie prawdy sformułowanej w części drugiej?
 - Jaką wiedzę o przeszłości i przyszłości przynosi wiersz?
 - Jakie uniwersalne prawo można sformułować na podstawie wiersza?
 - Jakie środki artystyczne występują w wierszu?

Zagadnienia	Projektowane odpowiedzi
Jaki typ liryki reprezentuje utwór?	Jest to liryka zwrotu do adresata; adresatami są ludzie wielcy, przedstawieni chronologicznie od Sokratesa do Mickiewicza, a także czytelnicy – Norwid zaprasza czytelnika do postawienia tych samych pytań, aby mógł przybliżyć się do wiedzy płynącej z przedstawionych historii.
Jak zbudowany jest wiersz?	Wiersz składa się z trzech części; zostały ponumerowane w ten sposób przez autora.
Jak zbudowana jest część pierwsza? Kto jest adresatem pytań?	Część pierwsza to 7 identycznych strof, ostatnia jest niedokończona. Każdą z siedmiu zwrotek rozpoczyna pytanie retoryczne skierowane do wielkiego człowieka, bohatera, a kończy wyjaśnienie jego losów po śmierci / romantyczna konwencja rozmów ze zmarłymi. W kolejności chronologicznej są to: Sokrates, Dante, Kolumb, Camoes, Kościuszko, Napoleon, Mickiewicz.
Jaką funkcję pełni przemilczenie w siódmej tercynie dotyczącej Mickiewicza?	Siódma zwrotka nie została dokończona, jest skierowana do Mickiewicza, co wskazuje, że jego los będzie podobny do losów innych wielkich przywołanych w utworze, ale zmiany te dopiero nastąpią/ wiersz powstał w 1856 r.

Zagadnienia	Projektowane odpowiedzi
Jakie pytania stawiane są w części drugiej?	„Gdzie? Kiedy? jakim sense i obliczu?” Poeta zwraca się prawdopodobnie do Mickiewicza, wiedza płynąca z losów wielkich ludzi określa przyszłość – A. Comte: „Wiedzieć, aby przewidywać, żeby móc”.
Jakie refleksje zawiera część trzecia? Jakie jest uzasadnienie prawdy sformułowanej w części drugiej?	Poeta buduje metaforyczne uzasadnienie tezy: „głina w glinę”- człowiek zwykły wtapia się w otoczenie bezkonfliktowo; „sprzeczne ciało” to indywidualność, odmienność, której społeczeństwo nie akceptuje. Dopiero po śmierci człowieka wielkiego jego dzieło jest akceptowane, gdy on sam już nie zagraża społeczeństwu.
Jaką wiedzę o przeszłości i przyszłości przynosi wiersz?	Przeszłość można poznać i przeżyć. Norwid, podobnie jak inni wielcy, nie mógł liczyć na zrozumienie współczesnych, odkrył prawidłowość i przeczuwał własną tułaczkę, przytułek i trzykrotny pochówek/ Norwid zmarł w roku 1883 w Paryżu i został pochowany na cmentarzu w Ivry; w 1888 r. przeniesiono jego szczątki do polskiego grobu w Montmorency, a po 15 latach do zbiorowej mogiły domowników Hotelu Lambert.

Zagadnienia	Projektowane odpowiedzi
Jakie uniwersalne prawo można sformułować na podstawie wiersza?	Norwid pokazuje odrzucenie przez współczesnych człowieka wielkiego i jego dzieł; niedocenywanie ludzi wielkich za życia, zakłócanie ich snu wiecznego; dzieje pośmiertne wielkich indywidualności stają się dla czytelnika źródłem wiedzy o przyszłości.
Jakie środki artystyczne występują w wierszu?	Dominantą tekstu są pytania retoryczne; występują też epitety, paralelizmy syntaktyczne, elipsy, metafory.

6. Zapisanie tematu. Podział uczniów na grupy, rozdanie kart pracy.
7. Uczniowie uzupełniają tabelę, pracują w grupach.
8. Przedstawienie wniosków z pracy grupowej, dyskusja dotycząca różnych postaw wobec rzeczywistości, wartości wiedzy sformułowanej na podstawie uniwersalnych praw historii – „Wiedzieć, żeby przewidywać” A. Comte
 - Jakie uniwersalne prawo można sformułować na podstawie wiersza?
 - Po co poznawać przeszłość? Dlaczego należy przeszłość przeżywać?
 - Dlaczego wiersz wyraża ogromne cierpienie, ale także pocieszenie?
 - Dlaczego wiersz może odnosić się zarówno do wielkich mężów, czytelników, jak i samego autora?
 - Dlaczego warto poznawać przeszłość?
 - Jak można rozumieć słowa A. Comte’a: „Wiedzieć, żeby przewidywać, żeby móc”?

7. Praca domowa.

Notatka z lekcji.

Krótką wypowiedź objaśniającą słowa A. Comte’a w kontekście wiersza C.K. Norwida.

Dla chętnych: Napisz krótką wypowiedź będącą odpowiedzią na pytanie:

Coś Ty uczynił Polsce,?/wpisz swoje imię, imię Twojego przodka, opisz zdarzenie, przedstaw historię rodzinną.

Karta pracy do wiersza „Coś Ty Atenom zrobił, Sokratesie”

Wielcy mężowie	Życie	Śmierć i pogrzeb
Sokrates		
Dante Alighieri		
Krzysztof Kolumb		
Louis de Camoes		
Tadeusz Kościuszko		
Napoleon Bonaparte		
Adam Mickiewicz		

Karta pracy do wiersza „Coś Ty Atenom zrobił, Sokratesie”- PROJEKTOWANE ODPOWIEDZI

Wielcy mężowie	Życie	Śmierć i pogrzeb
Sokrates	469-399 p.n.e.; jeden z największych filozofów greckich; nie zostawił żadnych pism, cenił żywy dialog z mieszkańcami Aten; metodą elenktyczną doprowadzał rozmówców do uświadomienia sobie niewiedzy/”Wiem, że nic nie wiem”/. Metodą majeutyczną pomagał rozmówcy zdobyć wiedzę. Uważał, że zło jest wynikiem niewiedzy, a wiedza to cnota. Nauczyciel Platona i Ksenofonta. Odważny i bezkompromisowy w swych poglądach, sprawując urząd prytana sprzeciwiał się wykonaniu bezprawnych wyroków śmierci.	Oskarżony o bezbożność i demoralizację młodzieży, został skazany na śmierć przez wypicie cykuty. Spiżowy posąg dłuta Lizypa ustawiono na dziedzińcu więzienia, w którym Sokrates zmarł.
Dante Alighieri	1265 -1321; najwybitniejszy poeta włoski, autor „Boskiej komedii”/ summa średniowiecza/. Aktywnie uczestniczył w życiu politycznym Florencji, za co został skazany na tułaczkę i wygnanie.	Wygnany z rodzinnej Florencji zmarł w 1321 r. w Rawennie i tam został pochowany; we Florencji wzniesiono mu symboliczny nagrobek.

Wielcy mężowie	Życie	Śmierć i pogrzeb
Krzysztof Kolumb	1451 – 1506; żeglarz, odkrywca Ameryki; dowódca czterech wypraw morskich; odkrywca Kuby, Haiti/Hispanioli/, Dominiki, Małych Antyli, Puerto Rico, Jamajki, Trynidadu, wschodnie wybrzeża Ameryki Centralnej; odkrył krótką drogę z Europy do Ameryki, sprowadził nowe gatunki roślin/ kukurydza, ziemniaki, tytoń/, złoto, perły, niewolników. W wyniku spisku szlachty hiszpańskiej uwięziony i odesłany do Kastylji w 1504 r.	Po uwolnieniu w 1504 r. obiecano mu przywrócenie utraconych praw. Zmarł w zapomnieniu w 1506 r. w Valladolid, skąd jego prochy przeniesiono do Sewilli, potem wywieziono je z Hiszpanii na Haiti, aby w 1795 r. przenieść na Kubę i pochować w Hawanie.
Louis de Camoes	1525-1580; wybitny poeta portugalski, „książę poetów”, awanturnik, przebywał na wygnaniu; pisał sonety, ody, elegie; główne dzieło to „Luzjady”, portugalska epopeja narodowa.	Przed śmiercią żył w nędzy; w 1755 r. jego grób zniszczyło trzęsienie ziemi; w XIX w. nie udało się odnaleźć jego prochów.

Wielcy mężowie	Życie	Śmierć i pogrzeb
Tadeusz Kościuszko	1746 – 1817; generał w wojsku polskim i amerykańskim, Najwyższy Naczelnik Sił Zbrojnych Narodowych w powstaniu 1794 r.; uczestnik walk o niepodległość Stanów Zjednoczonych, wojny polsko - rosyjskiej, od 1796 r. na emigracji; ostatnie lata życia spędził w Solurze w Szwajcarii.	Zmarł w Solurze, gdzie znajduje się jego symboliczny grób; ciało Kościuszki spoczęło w kryptach katedry na Wawelu; w latach 1820-23 usypano pod Krakowem kopiec jego imienia.
Napoleon Bonaparte	1769-1821; cesarz Francuzów i król Włochów, wielki francuski strateg i mąż stanu; odegrał przełomową rolę w rozwoju sztuki wojennej; uczestnik kampanii włoskiej, pierwszy konsul i naczelnny wódz Francuzów, prowadził wojny z Austrią i Rosją, utworzył Księstwo Warszawskie; abdykował w 1814, a następnie powtórnie w 1815 po klęsce pod Waterloo. Ostatnie lata życia spędził na wyspie Św. Heleny.	Zmarł w 1821 r. na Wyspie Św. Heleny, w 1840 r. jego zwłoki przewieziono do kościoła Inwalidów w Paryżu i pochowano ponownie; w 1861r. szczątki cesarza przeniesiono do sarkofagu L.T.J. Viscontiego, gdzie spoczywa w sześciu trumnach.

Wielcy mężowie	Życie	Śmierć i pogrzeb
Adam Mickiewicz	1798 – 1855; największy poeta polskiego romantyzmu; autor „Ballad i romansów”, „Dziadów”- arcydramatu romantycznego, „Pana Tadeusza”- polskiej epopei narodowej; od 1829 r. na emigracji, w 1832 r. osiadł w Paryżu, aktywnie uczestnicząc w życiu emigracji polskiej.	Zmarł nagle na cholera w Stambule w 1855 r. i początkowo chciano go tam pochować. Zwłoki przewieziono do Paryża i pochowano na polskim cmentarzu w Montmorency. W 1890 r. szczątki Mickiewicza uroczyście przewieziono na Wawel, co przewidział w swoim wierszu C.K. Norwid.